

УДК [37.018.1:930.25] (477.74) "1839/1857"

Г. Г. Яковенко

ПРОСОПОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЛОВОДНИХ ДЖЕРЕЛ З ІСТОРІЇ ДОМАШНЬОЇ ОСВІТИ (1839–1857) (НА ПРИКЛАДІ ОДЕСЬКОГО НАВЧАЛЬНОГО ОКРУГУ)

У статті досліджуються інформаційні можливості діловодних джерел щодо надання особистісних даних – фактів біографії, життєвих стратегій, мотивів діяльності. Просопографічний аналіз діловодних джерел уможливив з'ясування ставлення суспільства у 1839 – 1857 рр. до домашньої освіти, а також суспільне становище домашніх учителів в Одеському навчальному окрузі. У результаті вивчення діловодних документів виявилось, що переважну більшість серед домашніх учителів складали чоловіки-іноземці та місцеві громадяни іноземного походження.

Ключові слова: просопографічний аналіз, діловодні джерела, домашні учителі, Одеський навчальний округ.

Про діяльність домашніх учителів збереглося дуже мало епістолярних, мемуарних джерел та документів особистого походження. Недостатність інформації компенсується діловодними документами, хоча в них не подається системна інформація про одну особу.

Джерелами для даного дослідження стали алфавітний список осіб із Одеської Дирекції училищ, що одержали свідоцтво про дозвіл на навчання в приватних будинках читання та письму різними мовами [1], а також заяви та прохання здобувачів звання домашнього учителя, надані до Ради Рішельєвського ліцею. До складу іспитового комітету при Раді навчального закладу станом на 1839 р. входили: голова – директор ліцею, професор історії Пилип Бруно, математик Генріх Бруно, учитель німецької мови гімназії Маріца Ертель, французької мови Вейєс [2, арк.17]. Життєві ситуації, що виникли у зв'язку з поданням цих документів, дозволили "побачити" окремих осіб з їх життєвими планами, поглядами, прагненнями й мотивами, що спонукали до вибору такого виду освітньої діяльності. У діловодних документах також зазначалося громадянство.

Мета статті – з'ясувати інформаційні можливості діловодних документів, які дозволяють визначити національну належність, соціальний стан, рівень базової освіти, якість фахової підготовки домашніх учителів. Ці джерела містять також деяку інформацію про сімейний стан. Хронологічні межі статті обумовлені часом виникнення документів, що вивчалися.

Застосування просопографічного підходу для критики діловодних джерел дозволяє вирішити ряд дослідницьких завдань. Насамперед, створити образи домашніх учителів з їх особистісними та професійними характеристиками. Проведення такої історичної реконструкції розкриває особливості буденного життя цієї професійної групи та пояснює деякі риси соціальних відносин першої половини XIX ст., зокрема у сфері освіти.

Домашнє навчання, як освітня послуга, користувалася значним попитом в Одеському навчальному окрузі. До Ради Рішельєвського ліцею зверталися здобувачі на право навчання різним предметам у приватних будинках з метою одержати на це офіційний дозвіл. Аналізуючи заяви, можна зробити висновок про потребу цієї діяльності серед мешканців Одеси, Херсону, Катеринослава, Єлизаветграда, що входили до Одеського навчального округу, що виник у 1832 р. Авторами заяв і прохань були і чоловіки, і жінки, місцеві мешканці та іноземці. Вивчаючи заяви, написані чоловіками, привертає увагу факт матеріальної мотивації до навчальної діяльності. Вони намагалися суміщати основну роботу з навчанням дітей в приватних будинках, а також отримати свідоцтво, що дозволило б викладати декілька предметів, що складали програму початкової освіти. За цими заявами "проглядається" факт зубожіння дворянства та пошуки ним інших або додаткових джерел прибутку, а може й існування. Щодо характеристики освітніх стратегій місцевих мешканців, то вони намагалися одержати свідоцтво, яке б дозволяло викладати більше предметів, що полегшувало працевлаштування.

Наприклад, про це свідчить звіт домашнього наставника, дійсного студента Імператорського Московського університету Івана Свенторучького, наданий директорів Рішельєвського ліцею колезькому раднику і кавалеру Миколі Івановичу Синицькому. Учитель уже вдруге звітувався про навчання малолітнього родича князя Олександра Івановича Гагаріна, Льва Подоніо, з 1 липня 1837 р. до 15 листопада 1838 р. І. Свенторучький викладав такі предмети: російську мову, арифметику, географію, латину, французьку та німецьку мови [2, арк.18]. Домашній учитель навчав шістьом предметам, забезпечуючи повний обсяг початкової освіти. За свідченням князя Гагаріна, він працював у родині з 1 липня 1837 р. до 1 квітня 1839 р., сумлінно навчав і поведив себе пристойно [2, арк.21].

Іще один домашній учитель, що знаходився з травня 1849 р. до травня 1850 р. у родині князів Гагаріних, домашній наставник Олександр Шведов. Він навчав сина княгині Гагаріної, Григорія Гагаріна, російській мові, російській та загальній історії, географії, арифметиці. Після зазначеної дати продовжував своє перебування у цій сім'ї [9, арк.17]. Домашній наставник навчав п'ятьом предметам. За професійними характеристиками цих двох педагогів можна відтворити освітні вимоги князівської родини: по-перше, наявність вищої освіти, по-друге, високий рівень фахової підготовки. Обидва учителя навчали багатьом предметам.

Серед здобувачів звання домашнього вчителя були чиновники та службовці нижчих рангів. Наприклад, перекладач Одеської портової митниці губернський секретар Петро Месс закінчив Санкт-Петербурзький університет. До Ради ліцею він надав, серед обов'язкових документів, дозвіл із місця роботи на заняття приватними уроками і свідчення про поведінку [2, арк.5]. Петро Месс хотів одержати свідоцтво на право викладати предмети, що зазначені в копії університетського атестату. Йому було видано свідоцтво домашнього наставника. Наявність університетської освіти позбавила Петра Месса необхідності складати іспити [2, арк.27].

Колезький реєстратор Олександр Звягін, випускник Рішельєвського ліцею працював в Одеському комерційному суді, хотів отримати дозвіл на викладання російської мови, арифметики, алгебри, геометрії, латини та загальної історії [2, арк.22]. Іспитовий комітет призначив йому складати іспити з усіх предметів, О. Звягін відмовився від спроби та забрав документи [2, арк.35]. У цьому випадку можна відзначити деякий прагматизм з боку претендента на звання домашнього учителя. Мовиться про те, що маючи основну роботу, він намагався одержати офіційний дозвіл на право приватного навчання. Відмова при виникненні труднощів – необхідності складання іспитів, на що здобувач не розраховував – свідчить про те, що життєві обставини були не такими скрутними і можна було зробити вибір, не надаючи собі додаткового навантаження. Отже, приватне навчання було як основним, так і додатковим джерелом прибутку.

Співробітники Рішельєвського ліцею також виявляли бажання отримати свідоцтво домашнього вчителя. Виконуючий обов'язки кімнатного наглядача ліцейського пансіону Михайло Ліницький закінчив у 1846 р. курс Одеської семінарії. Одержав звання домашнього учителя історії [3, арк.21]. Виконуючий обов'язки наглядача за вихованнями пансіону гімназії при Рішельєвському ліцеї іноземець Антон Шнейдер одержав звання домашнього учителя німецької мови [4, арк. 27].

Місцевий мешканець дворянин Іван Кателін виявив бажання викладати в приватних будинках математику. Раніше до цього він одержав свідоцтво про право викладати арифметику. Перший раз здобувач подавав документи у вересні 1838 р. [2, арк.1], отримав свідоцтво 9 вересня 1838 р. за №793 [1, арк.12]. У січні 1839 р. виникла потреба у дозволі на викладання ще одного предмету. Можна відзначити той факт, що І. Кателін намагався максимально реалізувати можливості, що надавав йому власний освітній рівень. Прізвище І. Кателіна знаходиться в алфавітному списку 1850 р., отже на цей час стаж його педагогічної діяльності склав 11 років.

Стільки ж років обіймав посаду домашнього вчителя читання та письма російською мовою Микита Колотенко, звільнений з податного стану [1, арк.12]. Він виховував сина княгині Хариклії Насиманті та князя Григорія. Після закінчення терміну навчання (з 10 липня 1849 р. до 1 липня 1850 р.) перейшов до будинку полковника Третеського для виховання його доньки Віри [9, арк.25].

Із 7 березня 1850 р. домашній наставник Карл Стефанський приступив до виконання обов'язків вихователя сина Людовіка Вілієтті. У заяві вказана заробітна плата – 300 крб. на рік [9, арк.6]. Ймовірно, така сума була середньою зарплатою домашнього вчителя, що працював у приватних будинках.

Серед жінок, здобувачок свідоцтва на звання домашньої вчительки, були представниці різних соціальних верств. Із багатодітної дворянської сім'ї походила дочка колезького асесора Михайла Шмакова, дівчиця Надія Шмакова. У 1850 р. вона вирішила здобути звання вчительки російської та французької мови в приватних будинках [5, арк.32]. Мешкала в пансіоні пані Буше, отже не мала власного помешкання. Матеріальний рівень її родини свідчить про нагальну необхідність одержати роботу. Можна припустити, що літній збіднілий дворянин не міг забезпечити свою сім'ю. Колезький асесор Михайло Михайлович Шмаков служив почесним наглядачем Бахмутського повітового училища, овдовів, мав вік 60 років [5, арк.34]. Мав восьмеро дітей – двох синів і шестеро дочок. Сини перебували на службі, чотири дочки залишалися при батькові [5, арк.44]. Володів родовим маєтком – село Засухів Роменського повіту Полтавської губернії та 10 осіб селян і 50 десятин землі [5, арк.34].

Рівень освіти здобувачок можна встановити за їхніми документами, написаними власноручно. Заяви написані каліграфічним почерком, грамотно. Але зустрічаються записи з помилками. Наприклад, дочка титулярного радника Марія Копейкіна одержала домашню освіту та виявила бажання отримати свідоцтво домашньої наставниці з французької та російської мови [5, арк.45]. Іспити вона склала успішно, отримала з французької мови "відмінно", з математики – "добре". Але здобувачка зробила у заяві декілька помилок – "попичителя", "німецкому" "руском". Одержала свідоцтво домашньої вчительки [5, арк.53 зв.].

Щодо сімейного стану, то серед жінок були неодружені дівчата та вдови. Наприклад, дочка купця Надія Попова, домашня вчителька французької російської мови; вдова колезького секретаря Аврелія Бондаренко, домашня вчителька французької російської мови [3, арк.45].

У ділових документах містяться окремі відомості про освіту домашніх учительок. Наприклад, дочка майора у відставці Олександра Без-Корнеолович, яка претендувала на звання домашньої вчительки російської та французької мови [5, арк.1] про себе повідомила, що початкову освіту вона одержала в пансіоні пані Рібадо, а закінчила освіту вдома [5, арк.2]. Ймовірно, також за допомогою домашніх учителів. Дочка колезького секретаря Андрія Жураховського, Ольга Жураховська, також намагалася здобути звання вчительки російської та французької мови в приватних будинках. Станом на 1850 р. мешкала в пансіоні пані Буше [5, арк.22]. Згадка про ці жіночі навчальні заклади зустрічається як місце навчання, роботи та помешкання. Можна припустити, що названі навчальні заклади мали досить демократичні правила прийому, бо його випускниці належали до небагатих прошарків суспільства. Вони не тільки там навчалися і працювали, а також мешкали у цих пансіонах.

Громадяни іноземного походження та іноземні піддані виявляли більшу активність щодо набуття педагогічної професії. Можна припустити, що навчання дітей у приватних будинках було єдиним джерелом

матеріального забезпечення. Рівень загальної освітньої підготовки дозволяв здобути свідоцтво домашнього вчителя декількох предметів, бо добре знали іноземну мову, були її носіями.

Показовим прикладом є іспит австрійської підданої, який відбувся 14 та 15 листопада 1839 р., дівичі Єлизавети Текстор, яка подала прохання про надання свідоцтва домашньої наставниці з французької і німецької мови. Є. Текстор закінчила приватний навчальний заклад дочки статського радника Елеонори Буше [2, арк.46]. Складала іспити: крім загальних предметів, граматику німецької та французької мови – письмово й усно. Іспитовий комітет відзначив задовільні відповіді [2, арк.41].

Пробна лекція була прочитана в присутності іспитового комітету французькою мовою про синтаксис та поетів періоду Людовіка XVII. Аналіз комедії Мольєра “Мізантроп” та огляд історії німецької літератури був проведений німецькою мовою. Для викладання німецької та французької мов достатній рівень знань. Є. Текстор надала підписку в тому, що вона не буде порушувати правил православного віросповідання, за умови притягнення до відповідальності в суді [4, арк.2 – 23в.]. Не дивлячись на те, що одна з іноземних мов була для здобувачки рідною і вона нею обов’язково досконало володіла, бачимо різнобічний контроль мовленнєвого та письмового рівнів володіння мовами.

Французька піддана Деніза Бодруа закінчила інститут в Сент-Дені, про що надано свідчення французького консула. У 1839 р. вона подала заяву на здобуття звання домашньої учительки французької мови. До цього часу вона виконувала обов’язки класної дами у пансіоні Елеонори Буше [2, арк.47]. У пакеті документів здобувачка подала підписку про дотримання правил при навчанні дітей православного віросповідання [4, арк.31]. У документах цього ж року зустрічається прізвище Анни Бодруа [4, арк.1]. Ймовірно, жінки могли мати родинні стосунки. Домашній учитель відставний поручик Балтазар Генні перебував у родині підпоручика Михайла Петровича Тарновського, навчав його сина читанню, письму, французькій граматиці та перекладу [9, арк.20]. Одночасно, станом на 1850 р. Марія Кароліна Генні у родині пана Саллі навчала його дітей французькій мові [9, арк.21]. Припустивши наявність сімейних стосунків у цих двох домашніх учителів, слід відзначити, що це була велика рідкість.

Серед жінок іноземного походження, що претендували зустрічалися неодружені особи та удови. Наприклад, Гессен-Дармштадська піддана дівича Софія Брендель – домашня учителька, яка викладала німецьку та французьку мови [5, арк.55]. Вона надала підписку про неналежність до будь-яких таємних товариств ні в середині, ні за межами країни [5, арк.57]. Інформація із заяви про дозвіл на домашнє навчання від удови колезького реєстратора Юлії фон-Крігер свідчить, що жінка мала паспорт, що дозволяв їй вільне помешкання на всій території Російській імперії, їй потрібен був документ на викладання німецької та французької мов. Свідоцтво про поведінку надано від Херсонської градської поліції та губернського правління [2, арк.17].

У 1840 р. неоринський грек Степан Властопуло вступив на службу у будинок штабс-капітана Чумакова для підготовки 9-річного сина господаря, Льва Чумакова, до вступу до Московського кадетського корпусу, а також для навчання 14-річної дочки Ольги Чумакової основам французької мови. Окрім того, учитель готував до вступу до першого класу ліцею інших дітей: сина місцевого купця Мітяєва, Василя, а також сина колезького реєстратора пана Філіпова, Павла, навчав російській і французькій граматиці й арифметиці. Дванадцятирічну дочку пані Кондоні, Марію, навчав початковим знанням російської та французької мов [4, арк.55-55зв.]. Учитель Степан Властопуло навчав п’ятьох дітей, мешкав у родині учнів (“вступив на службу до будинку”), але виконував тільки учительські обов’язки. Він не перебував при дітях цілодобово. У вчителя залишався час для навчання ще трьох дітей з інших родин. Можна зробити висновок про наявність сприятливих умов для навчальної діяльності, бо навантаження за межами служби в одній сім’ї було більшим; за межами сім’ї навчав ще трьох дітей. Можливість суміщати дві роботи свідчило про потребу освітніх послуг домашніх учителів. Отже, мотиви діяльності учителя були переважно матеріальні. Він навчав трьом предметам. Батьки готували хлопців до вступу до навчальних закладів, а потім до цивільної чи військової служби.

Швейцарсько-прусський підданий Карл Август Бонжур хотів скласти іспити та отримати свідоцтво домашнього учителя. Він виконував обов’язки гувернера у родині генерал-лейтенанта барона Остен Сакена, прибув з Єлизаветграда для складання іспитів з французької мови. Барон звернувся з проханням до Ради ліцею прискорити іспити, бо був зацікавлений у послугах саме цієї особи [4, арк.63-64]. Посада гувернера вимагала цілодобового перебування біля свого вихованця. Звання домашнього учителя для гувернера було необхідною умовою надання робочого місця. У 1847 р. швейцарський підданий Теофіл Віртц здобував право на викладання історії, географії, арифметики французькою мовою [6, арк.1]. Виявив високий і достатній рівень знань. Раніше до цього, 2 серпня 1845 р. він отримав свідоцтво №147 на навчання читанню [6, арк.8зв.]. Двічі звертався до іспитового комітету син колоніста Христіан Ланге. У квітні 1842 р. він одержав дозвіл на викладання читання та письма російською мовою, а також арифметики, через два роки, у квітні 1844 р. здобув право навчати читанню та письму німецькою мовою.

Склад домашніх учителів був багатонаціональним, вони мали громадянство різних країн. Наприклад, французький підданий Жозеф Ноель Лап’єр, студент філософського факультету Тібінгенського університету Віттенбергський підданий Ебергард Лоренц, який отримав звання домашнього учителя латини і словесності [4, арк.143], а також австрійський підданий Йосип Швамберг, що здобував звання домашнього учителя французької мови. Цей перелік продовжують звільнені зі стану колоністів Рейстер та грецький підданий Петрококіно, здобувач звання домашнього учителя загальної історії та географії [3, арк.1]. Фрідріх Бруновський у своїй заяві зазначив, що хоче бути корисним батьківщині та отримати звання домашнього учителя німецької мови [3, арк.16].

Усі здобувачі, незалежно від їх громадянства, подавали повний комплект документів. Із цього переліку зрозуміло, що відбувався жорсткий особистий і професійний контроль за претендентами на посаду та подальший ретельний нагляд за діяльністю домашніх учителів. Свідченням цього факту є надання довідок про політичну та релігійну лояльність, цим влада захищала себе та суспільство від сторонніх шкідливих впливів. У 1839 р. дворянин Генріх Богуславський надав свідоцтво від 28 серпня 1839 р. за №754 про поведінку від предводителя дворянства Уманського повіту та Уманського земського суду від 2 лютого 1839 р. за №1369 [4, арк.49] про те, що "у польських безпорядках участі не брав". Про суворість дотримання правил щодо наявності свідоцтва домашнього вчителя свідчить такий факт. Рада Рішельєвського ліцею надіслала лист до утримувачів приватних навчальних закладів, який свідчив, що відставному інженеру, поручику Бернард Петровичу заборонено викладати в навчальних закладах до складання іспитів на звання домашнього учителя [4, арк. 27].

Порівнюючи списки здобувачів звання домашнього учителя та алфавітний список, ми побачимо, що згадані в заявах і проханнях прізвища не зустрічаються в другому документі. Ймовірно, вони працевлаштувалися в іншому місці. Прізвища жінок, що подавали заяви, відсутні в алфавітному списку, хоча архівні документи свідчать про видачу їм свідоцтв. Ймовірно, що свою діяльність вони здійснювали за межами міста Одеси. Вірогідним буде також припущення про те, що основна кількість працюючих була працевлаштована у міських приватних будинках, бо у повітах мало було дворян, спроможних оплатити послуги домашніх учителів. Станом на 1850 р. в за даними Ради ліцею у приватних будинках працювало 130 осіб [1, арк.1-24]. Чоловіки становили 119 осіб від загальної кількості працюючих, що складало 92 %, жінки – 11 осіб, відповідно 8 %. Серед чоловіків іноземні піддані становили 64 особи, що складало 49 %, серед жінок – 5 осіб, відповідно 3 %. Громадяни іноземного походження – колоністи – 12 осіб, що становило 9 %. Місцеві жінки – 5 осіб, відповідно 3 %. За становою належністю домашні учителі розподілялися таким чином: військові нижчих чинів – 18, одна – дружина підполковника, 11 – військові у відставці, 1 рядовий; дворяни – 8 (серед них одна жінка), купці – 5 (серед них одна жінка), міщан – 4, один – відставний чиновник, дочка канцеляриста, дочка титулярного та надвірного радника.

У алфавітному списку осіб, які мали свідоцтво домашнього учителя, наведено дату одержання даного документу. Від неї можна визначити термін роботи домашніх учителів у приватних будинках. Отже, станом на 1850 р. стаж роботи більше 15 років мала одна особа (Август Збритія, римський підданий, отримав свідоцтво 13 березня 1834 р., навчав читання і письму італійською мовою), від 10 до 15 років – 24 особи, що складало 18 %, від 5 до 10 років – 59 осіб, що складало 45%, від 1 до 5 – 44 особи, що складало 34%, менше року працювали також 44 особи. Наведені цифри свідчать, що домашні учителі у переважній більшості обіймали свою посаду тривалий час. Переважну кількість становили чоловіки іноземного походження.

Таким чином, можна зробити висновок про те, що у цілому складається образ домашнього вчителя як особи чоловічої статі, місцевого мешканця іноземного походження, так і іноземного підданого, які навчають декількома предметам. Щодо національної належності, то представники усіх меншин, що мешкали в Одеському навчальному окрузі, намагалися отримати право навчати дітей у приватних будинках. Можна припустити, що колоністи опікувалися початковою освітою своїх національних осередків, що мешкали компактною групою. Залучали до педагогічної діяльності підданих інших держав, визнаючи потребу у високій якості викладання іноземних мов. Зацікавленість громадян в оволодінні професією домашнього учителя свідчить про її високий статус.

Вірогідніше за все, до викладацької діяльності іноземних громадян спонукали матеріальні причини. Іноземці у пошуках роботи переслідували матеріальні мотиви: на пенсійне забезпечення вони не мали права, перебуваючи в Російській імперії були зацікавлені у засобах існування, заробляли, як уміли, використовуючи природне знання іноземної мови. Додаткової підготовки для цього не вимагалось, бо граматику вони знали і добре говорили рідною мовою. Робота у приватних будинках автоматично вирішувала житлову проблему, тому що батьки надавали житло. Якщо хтось із домашніх учителів і працював за покликанням, то воно міцно було пов'язане з матеріальними планами. Можна зробити висновок про те, що і чоловіки, і жінки у своєму прагненні працевлаштуватися переслідували матеріальні мотиви, а розмір винагороди за працю цілком їх задовольняв.

У заявах переважали прохання працювати у приватних будинках. Громадяни, що мали іноземне підданство, мали рівний доступ до одержання посади, як і місцеві мешканці. Місцеві мешканці здебільшого прагнули викладати російською та французькою мовами. Представники різних станів та нижчих чиновницьких рангів також могли одержати свідоцтво. Активність здобувачів у прагненні одержати документ свідчить про його необхідність для негайного працевлаштування. Отже, був попит, свої прохання здобувачі обґрунтовували потребою роботи саме в приватних будинках, не в гімназіях, бо їх чисельність була обмеженою. Економіка регіону розвивалася швидкими темпами. Потреба у великій кількості освічених людей – можливість для успішного працевлаштування, а також кар'єри. Претенденти на звання домашнього вчителя не зустрічали будь-яких перешкод у його отриманні. І іноземці, і місцеві мешканці у відповідності до загальноприйнятих правил одержували офіційний документ, що дозволяв приватне навчання.

Щодо життєвих стратегій, то саме матеріальний фактор спонукав до пошуків роботи. Суміщали основну роботу з додатковим прибутком. Здобувачами були представники нижчих чиновницьких рангів, неодружені жінки, удови та небагаті дворяни. Щодо освітніх стратегій, намагалися отримати дозвіл на викладання декількох предметів, найчастіше – це комбінація з російської та французької мов. Аналізуючи заяви і прохання домашніх учителів видно, що більшість з них намагалася надавати повний обсяг початкових

знань. Універсальний набір предметів підвищував конкурентоспроможність домашніх учителів на ринку праці.

Наявність вищого навчального закладу – Рішельєвського ліцею – активізувала розвиток освіти у регіоні. Професія початкового учителя ще не набула масового характеру, підготовка до вступу у навчальні заклади покладалася на домашніх учителів. Пансіони Елеонори Буше та Рібадо не мали педагогічних класів, тому отримати звання домашнього вчителя можна було тільки в Раді ліцею. Наявність лише двох жіночих навчальних закладів свідчить про повільний розвиток жіночої освіти у регіоні, а також про потребу збільшення чисельності жіночих навчальних закладів.

Джерела та література

1. Державний архів Одеської області (далі – ДАОО). – Ф.44. оп.2.спр.130.
2. ДАОО. – Ф.44. оп.1. спр.13.
3. ДАОО. – Ф.44. Оп.3. Спр.39.
4. ДАОО. – Ф.44. оп.2. спр.34.
5. ДАОО. – Ф.44. оп.2. спр.133.
6. ДАОО. – Ф.44. оп.2. спр.14.
7. ДАОО. – Ф.44. оп.2. спр.144.
8. ДАОО. – Ф.44. оп.2. спр.109.
9. ДАОО. – Ф.43. оп.1. спр.347.

Yakovenko G. G. The prosopographic analysis of the office work sources on the assumption of home-educational history

The informative possibilities of the office work sources are investigated in the article pertaining to personal data accordances – facts of biography, life strategies and reasons of activity. The prosopographic analysis of the office work sources made society's relation clarification possible to home education in 1839-1857, as well as tutors' social status in Odessa educational district. As a result of the office work documents researches it were found that overwhelming majority among the tutors were men-foreigners and the local foreign growth citizenship.

Key words: the prosopographic analysis, home education, the teachers, Odessa educational district.

Яковенко Г. Г. Просопографический анализ делопроизводственных источников по истории домашнего образования (на примере Одесского учебного округа)

В статье исследуются информационные возможности делопроизводственных источников относительно предоставления личностных данных – фактов биографии, жизненных стратегий, мотивов деятельности. Просопографический анализ делопроизводственных источников сделал возможным выяснение отношения общества в 1839 – 1857 гг. к домашнему образованию, а также общественное положение домашних учителей в Одесском учебном округе. В результате изучения делопроизводственных документов оказалось, что подавляющее большинство среди домашних учителей составляли мужчины-иностранцы и местные граждане иностранного происхождения.

Ключевые слова: просопографический анализ, делопроизводственные источники, домашние учителя, Одесский учебный округ.